

N.T. (TOM) WRIGHT
God and the Pandemic: A Christian Reflection on the Coronavirus and Its Aftermath. London: SPCK 2020. 96 s.

ROWAN WILLIAMS
Candles in the Dark: Faith, Hope and Love in a Time of Pandemic. London: SPCK 2020. 96 s.

Korona-aika on tuottanut monenlaisia teologiaa. Ehkä villeimpien vastapainoksi *Time*-lehti kutsui covid-19-pandemian alkuvaiheessa nykyisen Uuden testamentin ja varhaisen kristillisyyden tutkimusprofessorin sekä aiemman Durhamin piispan Tom Wrightin kirjoittamaan aiheesta oman näkemyksensä. Tästä sai syntynsä kirja, jossa Wright ei niinkään pyri tarjoamaan helppoja vastauksia vaan etsii tapaa, jolla kristityt voisivat viisaasti ja raamatullisesti vastata pandemian synnyttämiin kysymyksiin.

Kirja etenee loogisesti. Wright aloittaa kuvaamalla, kuinka antiikin maailma suhtautui katastrofeihin: Stolaisten mukaan kaikki eteni omalla, muuttumattomalla tavallaan, joten oli parasta vain yrittää sopeutua siihen, mitä vastaan tulee. Epikurolaiset puolestaan ajattelivat kaiken olevan satunnaista, joten oli parasta yrittää elää elämäänsä niin mukavasti kuin mahdollista. Platonistien mukaan taas tämä maailma oli vain todellisen varjo, joten oli parasta suuntautua tulevaan maailmaan. Kaikille näille löytyy vastine omasta ajastamme. Ensimmäiset kristityt uskoivat ja toimivat kuitenkin toisin ja pyrkivät auttamaan hädässä olevia yli oman perheensä ja yhteisönsä rajojen. Kiusaus omaksua muita tapoja jäi silti jäljelle.

Toisessa luvussa Wright kuvaa Vanhan testamentin teologiaa suhteessa kärsimykseen. Esiin nousee etenkin Job, jonka kärsimyksen syynä on hänen ystäviensä mukaan synty.

Job taas pitää itseään syyttömänä ja katsoo Jumalan olevan epäoikeudenmukainen. Lopulta Jumala ottaa osaa keskusteluun ja toteaa molempien olevan väärässä, joskin ystävien vielä Jobia enemmän. Selitysten sijaan vastaukseksi kärsimyksen ongelmaan tulee valitusvirsiensä ja psalmien tapaan valitus, jossa käännetään kuitenkin luottavaisesti Jumalan puoleen.

Kolmannessa luvussa keskiöön nousee Jeesus evankeliumien todistuksen pohjalta. Wright painottaa, ettei ole mitään merkkiä tai selitystä yli tai ohi Jumalan lopullisen merkin, Jeesuksen. Siksi sanomalehdistä ei tule etsiä sellaisia ajanmerkkejä, jotka eivät olisi totta jo evankeliumien Jeesuksessa, joka itsessään paljastaa Jumalan valtakunnan ja hallinnan. Wright myös varoittaa selvin sanoin lännen kristittyjä erottamasta kaitselmusta ja sovitusta toisistaan. Jumalalla on toki valta toimia niin kuin hän tahtoo, mutta kyseessä on sama Jumala kuin Jeesuksessa, joka itki haudalla ystävänsä Lasaruksen puolesta.

Neljännessä luvussa Wright laajentaa näkökulman koko Uuden testamentin teologiaan. Tulkinnan avaimena säilyy edelleen Jeesus, joskin näkökulma laajenee universaaliksi. Wright muistuttaa siitä, miten Antioikian kristityt reagoivat katastrofiin Apostolien teoissa. Teologian keskiössä ei tuolloin ollut ”miksi”, vaan ”kuka kärsii eniten”, ”mitä voidaan tehdä” ja ”kuka lähetetään”. Ensimmäistä kertaa historiassa monikulttuurinen yhteisö lähetti apua kaukana Jerusalemissa olevalle monokulttuuriselle yhteisölle. Kristityt liittyivät yhteen ja kokivat yhteyttä yli rajojen.

Luvun keskiöön nousee kuitenkin Hengen vaikutus aina yksittäisestä kristitystä koko luomakuntaan Roomalaiskirjeen kahdeksannessa luvussa. Tässä tulee koko kirjassa selvimmin esiin Wrightin tutkijan ote, jolla hän

käy keskustelua sekä eri käännösten että toisten tutkijoiden kanssa. Viesti on selvä. Jumalan hallinta maailmassa tapahtuu nyt hänen luomiensa ihmisten kautta. Valituksen teema toistuu siinä, kuinka kristityt liittyvät koko luomakunnan sanattomaan huokaukseen ja kuinka Jumala itse Pyhän Henkensä kautta huokaa heissä. Kristittyjen kutsumuksena on olla osa maailmaa, jopa osa sen kärsimystä, eikä paeta vaan rukoilla Hengessä. Pelastus ei merkitse maailman hylkäämistä, eikä pandemiaa tule julistaa Jumalan tuomion merkinä. Jeesus itse itki ystäviensä kanssa ja puolesta.

Viimeisessä luvussa Wright kokoaa yhteen koko kirjassa käsitellyt teemat ja pohtii, mitä kristittyjen tulisi pandemian aikana tehdä. Tässä kohden esiin tulee erityisesti Englannin tilanne, jossa kirkot päädyttiin sulkemaan ja papit striimasivat palveluksia kodeistaan. Wright kertoo ymmärtävänsä tilanteen molempia näkökulmia. Yhtäältä on järkevää seurata määräyksiä ja sulkea julkisia tiloja. Toisaalta kirkkojen sulkeminen voi myös lähettää yhteiskuntaan väärän viestin, jos tien toisella puolella olevaan viinakauppaan voidaan edelleen kokoontua kevyemmin turvavälein ja järjestelyin. Kirkkojen tulisi siksi varoa lähettämistä viestiä, joka kaventaa uskonnon yhteisöllisen ulottuvuuden vain yksilöiden ajanvietteeksi ja mielipiteiksi harrastustoiminnan tapaan.

Toisaalta osansa kritiikistä saavat myös modernit kristityt rationalistit, jotka kuvittelevat, että rationalistinen skeptisismi voitetaan rationalistisella apologetiikalla. Järkeilystä ei löydy vastausta kärsimyksen ongelmaan. Pahimmillaan se vain kääntyy itseään vastaan ja tuottaa lisää ateisteja. Paradoksia ei voi selittää pois. Vastaus löytyy vain Jeesuksesta ja rististä.

Lopuksi Wright pohtii siirtymistä pandemiasta uuteen normaaliin ja tunnustaa, että kyseessä ei ole

helppo tehtävä. Monilla oli kirjan kirjoittamisen aikaan toiveita siitä, että uusi normaali voisi olla kestävämpi ja oikeudenmukaisempi maailma, mutta tämänkin suhteen Wright on epäileväinen. Tilanne on ollut globaalisti koko ajan hyvin epätasa-arvoinen, ja suurimmat kärsimykset näyttävät kohtaavan jo valmiiksi hauraimmassa asemassa olevia, kuten pakolaisleireillä eläviä.

Wright päättää kirjansa pohtimalla, miltä pandemia näyttäisi, jos se selitettäisiin kuten antiikissa jumalten vihalla. Osansa saa paranemisen ohella myös sota ja mammona, koko ihmiselämän kirjo. Kirkon tehtävä on kuitenkin laittaa köyhät ja kurjat etusijalle ja käyttää valituksen aika rukouksen ja toivon ylläpitämiseen.

Mannermaiset protestantit ovat joskus syyttäneet Englannin anglikaaneja teologian tekemisestä kirkonkellojen tahtiin, ja jossakin määrin tästä on kyse myös Wrightin kirjassa. Vielä paljon selvemmin se toteutuu kuitenkin Rowan Williamsin pienessä kirjasta uskosta, toivosta ja rakkaudesta pandemian aikana. Williams jätti taakseen Canterburyn arkkipiispan tehtävät vuonna 2012 ja palasi takaisin akateemiseen maailmaan, josta hän jäi eläkkeelle ja muutti takaisin Walesiin syyskuussa 2020. Williamsin tuotantoon on viime vuosina kuulunut monenlaista tiivistettyä viisautta, jossa kaikki hänen aiempi ajattelunsa ja kokemuksensa on ikään kuin muovautunut näennäisen yksinkertaisiksi helmiksi, joissa on arvaamatonta syvyyttä.

Pinnalta yksinkertaiselta näyttävää syvyyttä löytyy tästäkin kirjasta, joka koostuu Williamsin vanhalle kotiseurakunnalleen, pienelle cambridgelaiselle St Clementille, kirjoittamista lyhyistä, kolmen, neljän sivun mittaisista itsenäisistä mietiskelyistä. Ne on kirjoitettu ensimmäisenä korona-vuonna aina Marian ilmestyspäivästä

syyskuuhun 2020. Kirjoitukset heijastavat sitä yhteisöä, johon ne ovat syntyneet. Tästä kertoo esimerkiksi *Corpus Christi* -juhlapäivän virtuaalikommuuniota käsittelevä pohdinta, jossa Williams vertaa seurakuntansa striimatun messun hengellistä kommuuniota siihen, kuinka keskiajan seurakuntalaiset osallistuivat usein messuun lähinnä vain katsomalla. Vaikka sakramentit virtuaalisessa viettossa toteutuisivat vain osittain, voi se kuitenkin avata aivan uudella tavalla silmiä sille, keitä tavalliset käytäntömme sulkevat sisään ja ulos.

Sen enempää Williams kuin Wrightkaan eivät kuitenkaan ota kantaa vaikkapa paikoin paljon puhuttaneeseen virtuaalikonsekraatioon, jossa seurakuntalaiset nauttisivat striimatun messun yhteydessä leipää ja viiniä omassa kodissaan. Tämäkin heijastaa kirjoittajien tilannetta. Kysymys ei liene noussut esiin heidän yhteisöissään siten, että sitä olisi tarvinnut kommentoida, eikä kummallakaan ole tarvetta ylimääräiseen polemiikkiin.

Williamsin ja Wrightin yhteydet näkyvät muutoinkin monissa kohdin. Molemmat pyrkivät välttämään yksinkertaisia vastauksia monimutkaisiin kysymyksiin. Molempien kirjoitus perustuu sitä erityisesti alleviivaimmatta osin vakaalle tutkimukselle, muttei pelkää ottaa kantaa sekä yhteiskunnallisesti että hengellisesti. Molempien, mutta ennen kaikkea Wrightin, kirjassa käsitellään myös sellaisia teemoja, jotka suomalaisessa kontekstissa kuvattaisiin diakonialla ja ristinteologialla, ilman että kyseisiä termejä mainitaan. Sen sijaan nämä teemat nousevat anglikaanisen perinteen inkarnaatiopainotuksesta, joka johtaa käytännön korostamiseen tavalla, jossa etiikka ja estetiikka liittyvät toisiinsa. Molempien kirjojen tuotto menee hyviin tarkoituksiin. Molemmat käyttävät luontevasti

uudempaakin runoutta ja viittaavat anglikaanisen spiritualiteetin pohjaviireenä soiviin psalmeihin osana omaa kirjoitustaan. Molemmat osoittavat, että myös kirkonkellojen tahtiin tehdyllä teologialla on oma paikkansa ja viisautensa.

Mika K T Pajunen, TT, AmO
Liturginen konsultti
Kirkkotila Oy

RISTO SAARINEN
Oppi toivosta. Helsinki:
Gaudeamus 2020. 192 s.

Risto Saarisen kirja *Oppi toivosta* täydentää hänen kirjoittamansa *Oppi*-teosten sarjan usko, toivo, rakkaus -aiheiseksi trilogiaksi. Sarjaksi kirjoitetuissa kirjoissa on oltava yhdistäviä piirteitä, mutta samalla niiden on oltava riittävän erilaisia, jotta lukija voi lukea – ja ymmärtää – kunkin niistä myös itsenäisenä teoksena. Lisääroa koituu siitä, että oivallukset aiemmin luetuista kirjoista syventyvät sitä mukaa, kun lukija etenee muihin osiin. Saarisen *Oppi*-kirjat ovat tässä mielessä onnistunut kokonaisuus.

Oppi rakkaudesta ja *Oppi luottamuksesta* ovat aiheina olleet lähempänä Saarisen suuria tutkimushankkeita, mutta tästä huolimatta toivoa käsittelevä kirja ei vaikuta ylimääräiseltä osalta, vaan trilogian aidolta jäseneltä. Luontevasti se viittaa sarjan aiempiin osiin niin, ettei lukijan tarvitse tämän kirjan ajatuksia ymmärtääkseen ensin lukea kahta muuta. Jokaisen kirjan voi lukea ja ymmärtää perehtymättä sarjan muihin osiin, mutta yhdessä luettuina ne valottavat käsitellyjä aiheita tavalla, joka on antoisampi kuin osien summa.

Oppi toivosta ei ole tieteellinen teos, vaan tutkijan tutkimustensa